

УДК 330.142:338.45

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО
КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ**

Ю. В. Дубей, к. е. н., НТУ «Дніпровська політехніка», yuliya.dubey@gmail.com

У статті обґрунтовані теоретичні основи та надані практичні рекомендації стосовно розвитку системи фінансових важелів підвищення ефективності використання оборотного капіталу на промислових підприємствах України. Виявлено специфіку формування та використання оборотного капіталу промислових підприємств з відносно тривалим виробничим циклом: джерела його утворення, склад, розміщення, характер функціонування і на цій основі сформульовано пропозиції щодо вдосконалення структури оборотних виробничих фондів і підходів до нормування оборотних коштів цих підприємств. Обґрунтовано методи управління оборотним капіталом підприємств з оптимізацією структури значень його елементів. Представлено підхід до визначення поняття «управління оборотним капіталом». Розкрито

механізм впливу управління оборотним капіталом на ефективність функціонування промислового підприємства.

Запропоновано методика оцінки функціонування оборотного капіталу, яка відображає взаємозв'язок між окремими показниками і дає можливість оцінити функціонування оборотного капіталу промислового підприємства України з позицій його стану, джерел утворення і використання. Досліджено сутність і механізм ефективного використання оборотного капіталу на промислових підприємствах та обґрунтовано пріоритетні напрями господарської діяльності, спрямованої на зростання ефективності виробництва, пов'язаної з прискоренням обороту шляхом вдосконалення обраної політики щодо оптимізації дебіторської заборгованості, запасів і грошових коштів. Показано, що наукові результати дослідження можуть бути використані в діяльності промислових підприємств в напрямку ефективного використання оборотного капіталу з метою підвищення ефективності їх функціонування.

Ключові слова: оборотні активи, оборотний капітал, рівень управління, операційний цикл, фінансовий цикл, методи нормування, облікова політика.

Постановка проблеми. Перед підприємствами України все гостріше постають проблеми пошуку джерел фінансування та управління наявними фінансовими ресурсами, які в змозі забезпечувати платоспроможність і стійкість підприємства, отже, проблема ефективного використання оборотного капіталу в системі управління фінансовими ресурсами підприємств України є актуальною. Важливе місце займає тут питання достатності оборотних активів промислових підприємств, їх поповнення, планування і раціонального використання.

Ефективне використання оборотного капіталу в системі управління оборотним капіталом виступає невід'ємною частиною загальної системи управління фінансами промислового підприємства. В його рамках вирішуються питання, які пов'язані з визначенням оптимальної структури та величини оборотних активів, джерел їх формування, з організацією перспективного і поточного управління оборотним капіталом.

Проблема поєднання цілей ефективності господарської діяльності та платоспроможності підприємств як однієї з ключових завдань управління оборотним капіталом також стає більш важливою. На сучасному етапі більшість управлінських рішень приймаються з орієнтацією на тимчасове підвищення ефективності фінансової діяльності, без урахування системи формування та управління оборотним капіталом, що призводить до втрати конкурентоспроможності, а в подальшому і платоспроможності підприємства, у той час як конкурентні позиції підприємств більшою мірою визна-

чаються саме ефективністю використання оборотним капіталом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти теорії і практики управління оборотними коштами серед загальних проблем економічної теорії, економіки та фінансів підприємства розглядали такі вчені: В. В. Зянько [1], Н. М. Філатова [2], П. В. Круш [3] та ін. Акцент на підвищення ефективності управління оборотними коштами підприємств робили Н. П. Луців [4], К. А. Колодяжна [5], Т. Д. Косова [6], А. М. Римарчук [7], Л. В. Рельтек [8] та інші.

На цей час методичні положення та офіційні документи з нормування оборотних коштів не достатньо детально розроблені, не повністю відповідають рівню розвитку економіки і сучасних інформаційних технологій та автоматизації систем управління. При управлінні оборотними коштами промислового підприємства контролюються такі показники, як обсяг виробництва та реалізації, структура оборотних коштів, відповідність фактичного рівня мінімальному рівню потреби підприємства в оборотних коштах, показники економічної ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Багато проблем, що стосуються специфіки оборотного капіталу підприємств з високою тривалістю виробничого циклу і великим об'ємом незавершеного виробництва, які характерні для промислових підприємств, залишилися недостатньо дослідженими і потребують подальшого опрацювання, особливо в зв'язку з дією нових об'єктивних тенденцій ринкового характеру. З цієї причини важливою є розробка наукових

рекомендацій, які спрямовані на поліпшення використання оборотного капіталу в цих конкретних умовах.

Формулювання мети статті. Метою статті є розробка теоретичного основ і практичних рекомендацій стосовно розвитку системи фінансових важелів підвищення ефективності використання оборотного капіталу на промислових підприємствах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Від стану оборотного капіталу, швидкості його обігу залежать багато показників господарської діяльності підприємства, його фінансовий стан, а отже, і фінансова стійкість, платоспроможність та ліквідність. Економічна сутність ефективного використання оборотного капіталу визначається через процес управлінського впливу на діяльність підприємства з оптимізації обсягу і структури джерел його формування та раціонального використання в процесі обороту.

Під оборотним капіталом розуміють ресурси підприємства, які можуть бути обернені в кошти протягом одного року або одного операційного циклу, авансовані на формування оборотних фондів і фондів обігу, з метою забезпечення безперервного процесу їх обігу та відтворення.

Зміст кругообігу авансованої вартості у процесі розширеного відтворення і ролі оборотного капіталу в здійсненні даного процесу дозволяють виділити його економічні функції: забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації; економічний вплив на даний процес.

Зміст першої функції оборотного капіталу полягає в тому, що оборотний капітал як форма руху авансованої вартості визначає безперервність процесу виробництва і реалізації продукції, а безперервність обороту самого оборотного капіталу забезпечується за допомогою фінансово-кредитного механізму. Друга функція оборотного капіталу базується на його економічному впливі на процес виробництва. Вплив оборотного капіталу на процес виробництва і реалізації продукції та його ефективність полягає не тільки в наявності у підприємства оборотного капіталу, але і в тому, яким чином даний оборотний капітал організований.

Функції оборотного капіталу проявляються одночасно. При цьому функція забезпечення безперервності обороту є абстрактною можливістю забезпечення безперервності виробництва, а реалізує фактично цю можливість функція економічного стимулювання виробництва. Між функціями оборотного капіталу існує й обернено пропорційна залежність.

Визначення структури та тенденцій зміни елементів оборотного капіталу надають можливість ефективного управління як поточними активами підприємства, так і його розвитком. Оборотний капітал – це одна з найбільш важливих категорій ринкової економіки. При його неефективному використанні або недостатності фінансовий стан підприємства різко погіршується. В даний час стан оборотних активів підприємств України помітно погіршився, тому що вони більшою мірою схильні до впливу величезної кількості зовнішніх чинників. Інфляційні процеси в економіці зробили свій негативний вплив на ефективність використання оборотного капіталу. Власні оборотні активи все найчастіше заміщуються позиковими джерелами [7]. Як результат – власний оборотний капітал не бере участі в повному обсязі в кругообігу коштів підприємств, а перетворюється в джерело погашення кредиторських заборгованостей.

Оборотний капітал впливає на зміну всіх основних показників діяльності підприємства: обсяг випуску продукції, продуктивність праці, собівартість, ефективність використання основних фондів і так далі. Розвиток ринкових відносин дав додаткові можливості підприємствам у виборі форм і методів управління оборотним капіталом.

У системі управління оборотним капіталом виділяють керуючу і керовану підсистеми, являють собою суб'єкти і об'єкти управління. До об'єктів управління слід віднести безпосередньо активи, у які здійснюється авансування оборотного капіталу, джерела його формування, елементи оборотного капіталу та економічні відносини, які виникають у процесі кругообігу оборотного капіталу. У керуючій підсистемі слід виділити відповідні суб'єкти управління – органи і служби управління, що використо-

вують специфічні методи цілеспрямованого впливу на оборотний капітал.

Функція організації в управлінні оборотним капіталом зводиться до створення умов для його ефективного функціонування. Мотивація як функція управління виражена в моральному та економічному стимулюванні працівників підприємства, оскільки необхідно підвищення зацікавленості членів трудового колективу в ефективному використанні виробничих запасів, прискорення обороту коштів у сферах виробництва та обігу, диференційоване залучення різних джерел оборотного капіталу.

Існує ряд факторів, які впливають на формування оборотного капіталу і політику управління їм. Залежно від сфери виникнення виділяють виробничі, фінансові, маркетингові чинники та загальноекономічні умови. Найбільш істотними виробничими факторами виступають сезонність виробництва і висока матеріаломісткість, що викликає додаткову потребу в джерелах оборотного капіталу у час найбільшого навантаження, а

також значна фондоємність виробничого процесу, яка відбивається на величині оборотного капіталу, що авансується в постійні витрати. Маркетингові фактори мають високу залежність від стану конкурентного середовища та умов реалізації продукції. До фінансових факторів, які обмежують ефективність формування і використання оборотного капіталу можна віднести: недостатню розвиненість ринку капіталу, високу вартість позикових коштів, обмежені фінансові можливості у більшості підприємств. У процесі управління оборотним капіталом здійснюється вплив на його величину і величину його джерел, на суму витрат з утримання запасів і залучення ресурсів, які необхідні для забезпечення процесу виробництва і реалізації продукції. Зміна даних параметрів має прямий вплив на кінцеві результати роботи, а отже, і на ефективність функціонування всього підприємства [5].

Рис. 1. демонструє механізм впливу управління оборотним капіталом на ефективність промислового підприємства.

Керуюча підсистема (суб'єкт)			
Вплив на процес функціонування		Вплив на кількісні та якісні характеристики	
Організаційна структура управління оборотним капіталом	Економічні методи, важелі	Правове, нормативне забезпечення	Інформаційно-технічне забезпечення
Керована підсистема (об'єкт)			
Процес функціонування (умови обороту, тривалість обороту)	Структура (активів, джерел)	Величина (активів, джерел)	Витрати (утримання активів, залучення джерел)
Економічний результат діяльності підприємства			
Виручка		Прибуток	

Рис. 1. Вплив управління оборотним капіталом на ефективність функціонування промислового підприємства

Упровадження прогресивних форм організації, контролю та планування, формування оптимальної системи взаємодії служб та підрозділів підприємства відкривають усе більші можливості підвищення ефективності його діяльності.

Головною метою управління активами промислового підприємства, у тому числі його оборотним капіталом, виступає максимізація прибутку на вкладений капітал при забезпеченні достатньої і стійкої його платоспроможності [6]. Важливим завданням у сфері управління оборотним капіталом підприємства виступає забезпечення оптималь-

ного співвідношення між рентабельністю та платоспроможністю за допомогою відповідної суми і структури оборотного капіталу.

При формуванні необхідних джерел фінансування оборотного капіталу та ефективного його використання в діяльності підприємства необхідно дотримуватися порядку, який включає такі основні етапи:

1. Ретроспективний аналіз оборотного капіталу підприємства.
2. Вибір оптимальної моделі управління оборотним капіталом.
3. Оптимізація суми оборотних активів.

4. Оптимізація співвідношення змінної та постійної частин оборотних активів.

6. Забезпечення необхідної ліквідності оборотного капіталу.

7. Підвищення рентабельності оборотного капіталу.

8. Мінімізація втрати оборотного капіталу в процесі його використання.

9. Формування принципів фінансування оборотного капіталу.

10. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів.

Крім оборотності, важливим показником оцінки ефективності використання оборотного капіталу є його рентабельність, яка відображає розмір кінцевого результату діяльності підприємства по відношенню до одиниці використовуваного оборотного капіталу. Рентабельність оборотного капіталу, як і його оборотність, постійно перебуває під впливом його структури.

Удосконалення роботи у сфері управління оборотним капіталом необхідно проводити з урахуванням вирішення трьох основних проблем: оптимізації товарних запасів, мінімізації дебіторської заборгованості, регулювання грошових потоків.

Оптимальне управління окремо взятої однієї з трьох проблем не забезпечує максимальний ефект, оскільки всі елементи взаємопов'язані, взаємодіють між собою і найкращий результат може бути досягнутий тільки після комплексного аналізу наслідків впливу на кожну із складових частин оборотного капіталу.

Якщо виконувати оцінку значущості кожної з функцій управління для регулювання оборотного капіталу і підвищення ефективності його використання, то першочерговим завданням виявиться мотивація. Потрібен механізм стимулювання працівників у прискоренні оборотності оборотного капіталу на кожному підприємстві. Результатом прискорення оборотності оборотного капіталу виступає отримання додаткового прибутку.

Формування системи матеріального стимулювання можливо в двох напрямках: коли максимально допустима оборотність, встановлена як норматив для певного працівника або підрозділу, виступає основою виплати заробітної плати та премій і коли ви-

користовується шкала знижувальних або підвищувальних коефіцієнтів за уповільнення або прискорення базової оборотності.

Прискорення оборотності оборотного капіталу можна досягти, ґрунтуючись на таких методах:

1) прискорення оборотності дебіторської заборгованості;

2) зниження витрат на зберігання;

3) упровадження нових інноваційних технологій і техніки;

4) своєчасні поставки сировини, без наднормативних запасів, в установленому асортименті.

Одним із завдань при управлінні дебіторською заборгованістю виступає синхронізація термінів погашення кредиторської заборгованості та надходження виплат від дебіторів. Вирішення проблеми синхронізації базується на основі обраної політики роботи з платежами. Дана політика повинна передбачати такі напрямки: опрацювання політики управління заборгованістю; моніторинг продажів; вироблення інкасаційної політики на підприємстві.

Сума дебіторської заборгованості перебуває в залежності від таких показників: обсяг продажів у кредит; діюча кредитна політика (умови кредиту); ефективність збору боргу (інкасації); імовірність виникнення безнадійних боргів.

Важливою проблемою, яку слід вирішити з метою вдосконалення економічної роботи з управління оборотним капіталом, виступає нормування запасів. Доцільно нормувати всі виробничі оборотні фонди, а також кошти, вкладені в готову продукцію. За величиною цих коштів встановлюється норматив, мінімальний і постійно необхідний для нормальної діяльності даного підприємства. При визначенні оптимального, економічно обґрунтованого нормативу оборотного капіталу необхідно виконати точний аналіз реальних умов діяльності на даному підприємстві з урахуванням його розвитку і виявлення фактичних потреб в оборотному капіталі.

Розрахунок оптимальної величини нормативу оборотного капіталу з конкретного виду запасів зводиться до визначення кількості поставок, при яких сумарні витрати E_t , які включають частину плати за обо-

ротний капітал E_1 , витрати на зберігання на складі запасу даного виду E_2 , а також витрати на його поставку E_3 , пропорційні числу поставок, були б мінімальними, тобто:

$$E_t = E_1 + E_2 + E_3 \rightarrow \min. \quad (1)$$

Для визначення оптимального числа поставок можна використовувати формулу, що отримана під час аналізу класичної моделі.

При встановленні оптимального нормативу оборотного капіталу передбачається одночасне відповідне визначення оптимального періоду і розміру поставки за кожним з розглянутих видів запасів, які повинні враховуватися при укладанні договорів на поставку і складанні графіків поставок з поставальниками.

Для надійного забезпечення процесу виробництва необхідно створити резервні запаси. За страховим запасом, так само як і за поточним, розраховується плановий норматив оборотного капіталу.

Установлення поточного оптимального рівня страхового запасу пропонується визначати за допомогою економіко-математичної моделі управління запасами в разі потенційного попиту, що являє собою модифікацію класичної моделі управління запасами (формула Уілсона), скориговану на можливий попит на продукцію.

Завдання управління запасами, використовуючи модель імовірнісного попиту, рекомендується сформулювати таким чином: необхідно так спланувати кількість і розмір поставок, а також розмір страхового запасу, щоб при заданому значенні ризику був забезпечений мінімум змінної частини сукупних витрат на збереження і поставку ресурсів за плановий інтервал.

Дане завдання ідентичне завданню управління запасами для класичної моделі, з огляду на те величина страхового запасу повинна бути визначена так, щоб імовірність перевищення сумарного фактичного попиту (за плановий період) над очікуваною величиною цього попиту дорівнювала коефіцієнту ризику з урахуванням страхового запасу.

Одним з елементів системи управління оборотним капіталом підприємства також виступає управління грошовими потоками. Проблему оптимізації грошових потоків ре-

комендується вирішувати в процесі вдосконалення економічної роботи в сфері управління оборотним капіталом.

У системі управління грошовими потоками найбільш важливе місце відводиться процесу їх оптимізації. При здійсненні оптимізації грошових потоків враховуються фактори (внутрішні та зовнішні), які впливають на їх обсяги і характер формування в часі.

Заключним етапом при оптимізації є забезпечення умов максимізації чистого грошового потоку підприємства. Підвищення суми чистого грошового потоку підприємства рекомендується зробити за рахунок здійснення таких основних заходів: зниження рівня змінних витрат; зниження суми постійних витрат; упродовження ефективної податкової політики, яка дасть можливість знизити рівень сумарних податкових виплат; реалізації ефективної цінової політики, що забезпечує зростання рівня прибутковості підприємства; продаж невикористовуваних видів основних засобів і нематеріальних активів; скорочення періоду амортизації використовуваних основних і нематеріальних активів; продаж невикористовуваних видів основних засобів і нематеріальних активів.

Результат оптимізації грошових потоків пропонується оцінити чотирма коефіцієнтами:

- достатності чистого грошового потоку підприємства;
- ліквідності грошового потоку підприємства;
- ефективності грошового потоку підприємства;
- реінвестування чистого грошового потоку підприємства.

Процес оптимізації грошових потоків буде відображений у системі планів формування і використання грошових коштів у майбутньому періоді. Планування грошових потоків включає в себе поточне планування, при якому розробляється план витрачання і надходження грошових коштів (бюджет руху грошових коштів), і оперативне планування, при якому розробляється система платіжних календарів за відповідними видами руху грошових коштів.

Відмінність між показниками використання і стану оборотних активів зводиться

до спеціальної облікової політики оборотного капіталу (на конкретну дату) і реалізації продукції (наростаючим підсумком за період), тобто стан оборотного капіталу виступає його абсолютною характеристикою, а використання – відносною, що дозволяє оцінити стан оборотного капіталу з урахуванням реалізації продукції або отриманого прибутку [2].

Даний підхід надає можливість виявити кількісний і якісний взаємозв'язок між поняттями «стан» і «використання» оборотного капіталу. Єдність полягає в тому, що стан оборотного капіталу (щодо джерел і спрямування коштів) обумовлює ступінь його використання і, навпаки, від рівня використання оборотного капіталу залежить його стан.

Доцільно при виборі критерію ефективності оборотного капіталу використовувати поняття його функціонування. Економічну ефективність функціонування оборотного капіталу рекомендується характеризувати ступенем його віддачі та організації, а критерій ефективності подати як критерій ефективності діяльності підприємства визначити залежності між змінами загального показника ефективності діяльності підприємства і показника функціонування оборотного капіталу.

При цьому необхідно мати на увазі, що поняття «показник функціонування» застосовується в даному випадку умовно, оскільки під ним розуміється система показників, яка відображає різні сторони функціонування оборотного капіталу.

Дані показники – це не випадковий набір, а система, тому що вони кількісно взаємозв'язані між собою і характеризують ту частину результату, яка отримана внаслідок більш ефективного функціонування оборотного капіталу протягом аналізованого періоду.

У систему показників функціонування оборотного капіталу рекомендується включити такі показники:

- тривалість одного обороту і коефіцієнт оборотності;
- суму джерел формування оборотного капіталу;
- рентабельність оборотного капіталу;

- суму власного оборотного капіталу з урахуванням і без урахування іммобілізації;
- частку власних і позикових джерел у загальній їх сумі;
- частку простроченої дебіторської заборгованості та її «вік» та інші.

Іммобілізація обігового капіталу – це відволікання його з господарського обороту на витрати, які не передбачені планом, або його переміщення в малорухливі цінності протягом тривалого періоду часу з наявністю ризику неповернення [1].

Тому в показнику іммобілізації оборотного капіталу, що розглядається в короткостроковому періоді, пропонується виділяти три рівні його іммобілізації:

- на першому рівні іммобілізація обігового капіталу відображається у вигляді витрат майбутніх періодів;
- на другому – при визначенні іммобілізованого оборотного капіталу до суми витрат майбутніх періодів необхідно додати довгострокову дебіторську заборгованість з урахуванням простроченої;
- іммобілізація третього рівня характеризує те, що оборотний капітал спрямований у малорухливі цінності, тобто у необоротні активи.

З урахуванням запропонованих вище трьох рівнів іммобілізації відповідно розраховуються і три рівні власного оборотного капіталу.

Висновки. Запропонована методика оцінки функціонування оборотного капіталу відображає взаємозв'язок між окремими показниками і дає можливість оцінити функціонування оборотного капіталу промислового підприємства України з позицій його стану, джерел утворення, а також використання.

Література

1. Зянько В. В. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними коштами підприємств / В. В. Зянько, Н. М. Філатова // Економічний простір. – 2012. – № 62. – С. 186–193.
2. Філатова Н. М. Особливості управління оборотними коштами підприємства в сучасних умовах господарювання / Н. М. Філатова // Регіональна науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу, співробітників та студентів університету. – Вінниця. – 2012. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/allvntu/2012/inmen/txt/filatova.pdf>.

3. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства: [навч. посіб. за заг. редакцією П. В. Круш, О. В. Клименко, В. О. Гулевич]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 189 с.

4. Луців Н. П. Теоретичні основи формування оборотного капіталу підприємств / Н. П. Луців // *Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины. Актуальные проблемы реформирования экономики в регионе* : сб. науч. тр. / Институт экономики промышленности. – Донецк, 2007. – С. 98–103.

5. Колодяжна К. А. Управління оборотними активами і їхня роль в діяльності підприємств / К. А. Колодяжна // *Торгівля і ринок України* – 2009. – Т. 2. – С. 76–82.

6. Косова Т. Д. Оцінка впливу розміщення оборотних коштів на ліквідність підприємств / Т. Д. Косова, Г. О. Роганова // *Економіка: проблеми теорії та практики* : Зб. наук. пр. – Вип. 240: В 5 т. – Т. II. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2008. – С. 493 – 502.

7. Рымарчук А. М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація / А. М. Рымарчук // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2010. – №7 (110). – С. 64–70.

8. Пельтек Л. В. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства / Л. В. Пельтек, С. М. Писаренко // *Вісник Запорізького національного університету*. – 2013. – № 1(5). – С. 43–49.

References

1. Zianko V. V. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia oborotnykh koshtamy pidpriemstv* [Ways to improve the management of working capital of enterprises] / V. Zjan'ko, M. Filatova // *Ekonomichnyy prostir*. – 2012 – 62 – P. 186–193.

2. Filatova N. M. *Osoblyvsti upravlinnia oborotnykh koshtamy pidpriemstva v suchasnykh umovakh hospodariuvannia* [Features of working capital management of the enterprise in modern economic conditions] / N. M. Filatova // *Regionalna naukovotekhnichna konferentsiia profesorsko-vykladatskoho*

skladu, spivrobotnykiv ta studentiv universytetu. – 2012. available at: <http://conf.vntu.edu.ua/allvntu/2012/inmen/txt/filatova.pdf> f. (access date July 5, 2018).

3. *Kapital, osnovni ta oborotni zasobi pidpriemstva* [Capital, fixed and circulating assets of enterprise]: [navch. posib. za zag. redaktsiieiu P. V. Krush, O. V. Klimenko, V. O. Gulevich] / P. V. Krush – K. : Centr uchbovoi literatury, 2009, 189 p.

4. Lutsiv N. P. *Teoretychni osnovy formuvanni oborotnoho kapitalu pidpriemstv* [Theoretical foundations of formation of current capital of enterprises] / N. P. Lutsiv // *Ekonomicheskie problemy i perspektivy stabilizatsii ekonomiki Ukrainy. Aktualnye problemy reformirovaniya ekonomiki v regione* : sb. nach. tr. / Institut ekonomiki promyshlennosti. – Donetsk, – 2007. – P. 98–103.

5. Kolodiazhna K. A. *Upravlinnia oborotnykh aktivamy i ikhnia rol v diialnosti pidpriemstv* [Managing current assets and their role in the activities of enterprises] / K. A. Koldiazhna // *Torgivlia i rynek Ukrainy*. – 2009 – Т.2 – P. 76–82.

6. Kosova T. D. *Otsinka vplyvu rozmishchennia oborotnykh koshtiv na likvidnist pidpriemstv* [Estimation of the influence of placing of current capital on the liquidity of enterprises] / T. D. Kosova, H. O. Roganova // *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky: Zb. nauk. pr. – Vyp. 240: V 5 t. – Т. II. – Dnipropetrovsk* : DNU. – 2008. – P. 493 – 502.

7. Rymarchuk A. M. *Ekonomichna sutnist oborotnykh aktiviv ta ikh klasyfikatsiia* [The economic essence of current assets and their classification] / A. M. Rymarchuk // *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*. – 2010 – 7(110) – P. 64–70.

8. Peltek L. V. *Metodolohichni aspekty formuvannia systemy upravlinnia oborotnykh aktivamy pidpriemstva* [Methodological aspects of forming a management system of current assets of the enterprise] / L. V. Peltek, S. M. Pysarenko // *Visnyk Zaporizkogo natsionalnoho universytetu*. – 2013 – 1(5) – P. 43–49.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОБОРОТНОГО КАПИТАЛА ПРОМЫШЛЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ УКРАИНЫ

Ю. В. Дубей, к. э. н., НТУ «Днепропетровская политехника»

В статье обоснованы теоретические основы и поданы практические рекомендации по развитию системы финансовых рычагов повышения эффективности использования оборотного капитала на промышленных предприятиях Украины. Выявлена специфика формирования и использования оборотного капитала промышленных предприятий с относительно длительным производственным циклом: источники его образования, состав, размещение, характер функционирования и на этой основе сформулированы предложения по совершенствованию структуры оборотных производственных фондов и подходов к нормированию оборотных средств этих предприятий. Обоснованы методы управления оборотным капиталом предприятий с оптимизацией структуры значений его элементов. Представлен подход к определению понятия «управление оборотным капиталом». Раскрыт механизм влияния управления оборотным капиталом на эффективность функционирования промышленного предприятия.

Предложена методика оценки функционирования оборотного капитала, которая отражает взаимосвязь между отдельными показателями и дает возможность оценить функционирование оборотного капитала промышленного предприятия Украины с позиции его состояния, источников создания и использования. Исследована сущность и механизм эффективного использования оборотного капитала на промышленных предприятиях и обоснованы приоритетные направления хозяйственной деятельности, направленной на рост эффективности производства, связанной с ускорением оборота путём совершенствования выбранной политики по оптимизации дебиторской задолженности, запасов и денежных средств. Показано, что научные результаты исследования могут быть использованы в деятельности промышленных предприятий в направлении эффективного использования оборотного капитала с целью повышения эффективности их функционирования.

Ключевые слова: оборотные активы, оборотный капитал, уровень управления, операционный цикл, финансовый цикл, методы нормирования, учетная политика.

DIRECTIONS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF USING CURRENT CAPITAL BY INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Yu. V. Dubiei, Ph. D (Econ.), National TU «Dnipro Polytechnic»

Theoretical foundations are justified and practical recommendations for the development of a system of financial levers are offered to improve the efficiency of using current capital of industrial enterprises of Ukraine. The specifics of the formation and use of current capital of industrial enterprises with a long production cycle are identified: the sources of its formation, composition, location and the nature of functioning, and on this basis the proposals for improving the structure of circulating production assets and approaches to the rationing of current assets of these enterprises are formulated. The methods of managing the current capital of enterprises with the optimization of the structure of the values of its elements are justified and an approach to the definition of «current capital management» is presented.

The method for estimating the functioning of current capital is presented, which reflects the interrelationship between the individual indicators and provides an opportunity to assess the functioning of the working capital of an industrial enterprise in Ukraine from the position of its state, sources of creation and use. The essence and mechanism of effective use of current capital of industrial enterprises is investigated, and there are substantiated the priority directions of economic activity aimed at increasing the efficiency of production related to accelerating turnover by improving the chosen policy for optimization of receivables, stocks and cash. It is shown, that scientific results can be used in the activities of industrial enterprises in the direction of effective use of current capital in order to improve the efficiency of their operation.

Keywords: current assets, current capital, management level, operational cycle, financial cycle, methods of rationing, accounting policy.

Надійшла до редакції 12.05.2018 р.